

THƯ VIỆN

Trường Tiểu học Tứ Hiệp

TKS-819

NGUYỄN VĂN VINH tuyển soạn

Mình họa: NGÔ MẠNH QUỲNH

Trẻ con hát

Trẻ con chơi

NHÀ XUẤT BẢN KIM ĐỒNG

Manhquynh

TRẺ CON VUA CHƠI VUA HÁT

CHI CHI CHÀNH CHÀNH

Chi chi chành chành,
Cái danh thổi lửa;
Con ngựa chết chương;
Ba phương Thượng đế;
Chấp chế thượng hạ.
Ba cạ đi tìm.
Ú tim, ập!

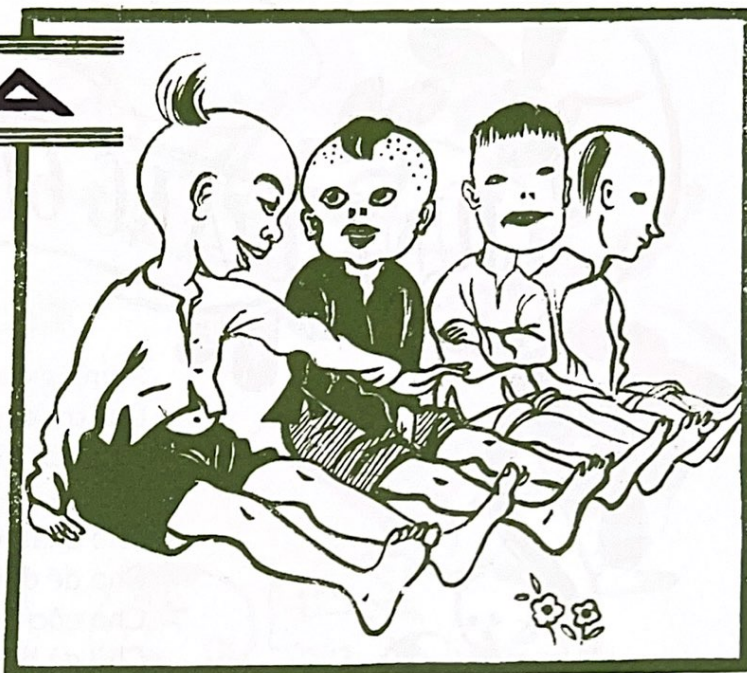
*Một em ngồi bàn tay phải, những em kia để ngón trỏ vào bàn tay ấy.
Trong khi em đó hát nhanh những câu trên, thì ai nấy có ý chờ cho gần
hết, phải rút kịp ngón tay ra trước khi nói "ập"; kéo khi nói đến tiếng "ập"
thì bàn tay nắm lại, ngón nào bị nắm là thua.*

NU NA

Nu na nu nống,
Cái cống nằm trong;
Cái ong nằm ngoài;
Củ khoai chấm mật.

Nu na nu nống,
Thằng Cống cái Cạc,
Chân vàng chân bạc,
Đá xỉa đá xoi,
Đá đầu ông voi,
Đá chân thì rứt!

Ba bốn em ngồi thẳng dặng một hàng, duỗi chân ra. Một em vừa hát vừa vỗ từng chân, từ đầu này đến đầu kia rồi lại vỗ trở lại. Tiếng "rứt" đến chân nào thì chân ấy phải rứt lại. Lượt sau chỉ vỗ những chân còn duỗi, kỳ bao giờ rứt hết thì thôi.

Bấy giờ lại duỗi ra đủ. Ai lúc trước chân còn duỗi sau cùng thì được quyền chọn chân đẹp chân xấu. Miệng nói những câu sau đây, mà tay thì vuốt qua một lượt lên những chân giờ ra.

xỉa cá mè

Xỉa cá mè;
Đề cá chép;
Chân nào đẹp,
Đi rao men;
Chân nào xấu,
Ở nhà làm chó làm mèo.

Em chân đẹp đừng dậy đi, vừa đi vừa rao:

Ai mua men ra mua!

Những em chân xấu phải bò xuống mà kêu:

Gâu! Gâu! Gâu!
Meo! Meo! Meo!

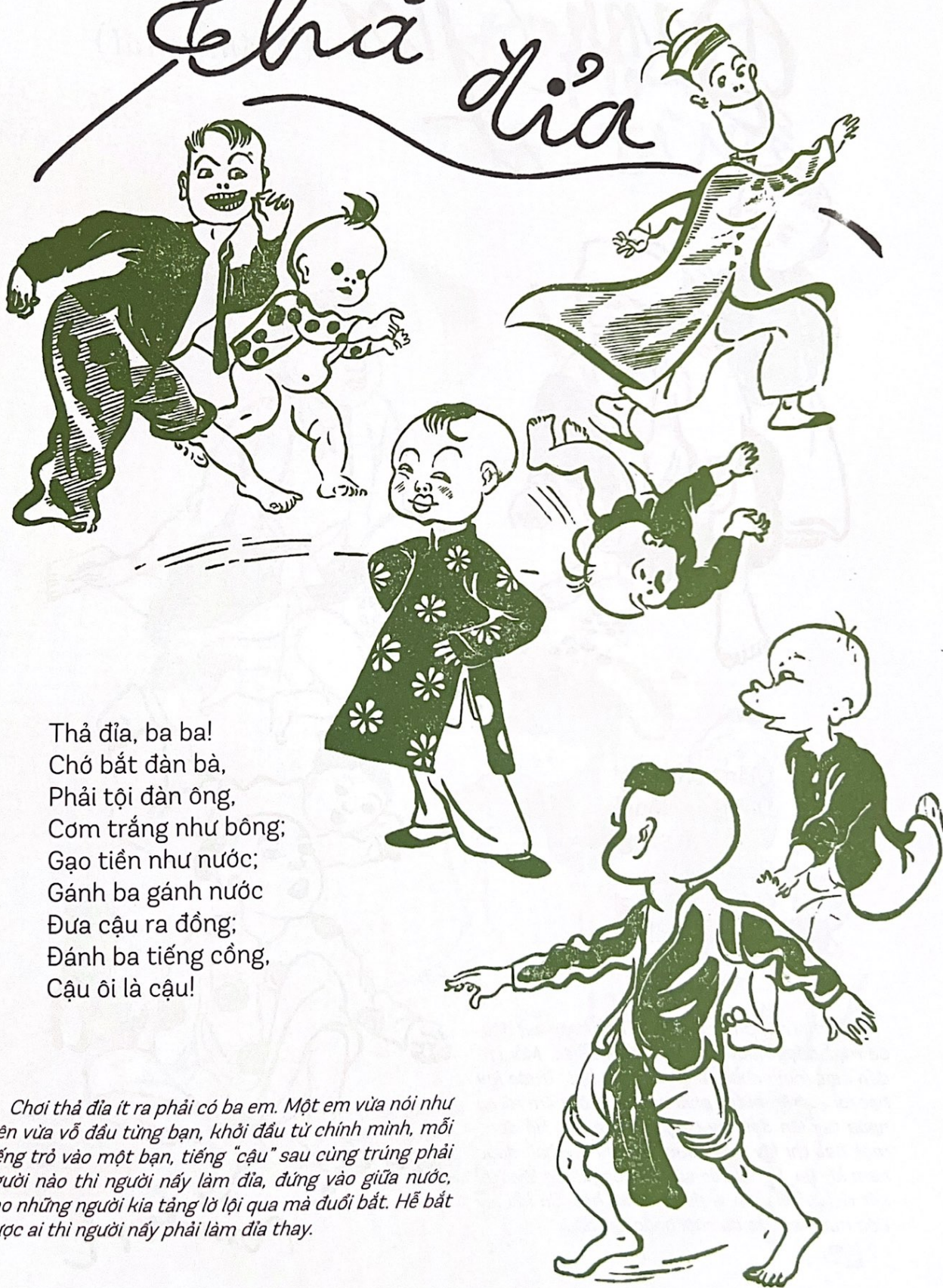
GIÙNG-GIĂNG GIÙNG-GIẾ

Giung giăng giung giẻ,
Dắt trẻ đi chơi.
Đến cửa nhà trời,
Lạy cậu lạy mợ,
Cho cháu về quê;
Cho dê đi học,
Cho cóc ở nhà,
Cho gà bới bếp,
Ngồi xếp xuống đây!

Giung giăng có nghĩa là tung tăng, dắt tay nhau mà đi ngoài đường. Cũng là một bài khiêu vũ giản dị, như là múa sư tử. Thường thì ba bốn em dắt tay nhau, vừa đi vừa hát theo nhịp bước chân. Khi hết câu "Ngồi xếp xuống đây!" thì cùng ngồi xuống. Rồi lại đứng lên mà đi và hát lại cho kỳ chán.

Chả đĩa

Thả đĩa, ba ba!
Chớ bắt đàn bà,
Phải tội đàn ông,
Cơm trắng như bông;
Gạo tiền như nước;
Gánh ba gánh nước
Đưa cậu ra đồng;
Đánh ba tiếng cồng,
Cậu ôi là cậu!

Chơi thả đĩa ít ra phải có ba em. Một em vừa nói như trên vừa vỗ đầu từng bạn, khởi đầu từ chính mình, mỗi tiếng trở vào một bạn, tiếng "cậu" sau cùng trúng phải người nào thì người nấy làm đĩa, đứng vào giữa nước, cho những người kia tăng lò lộn qua mà đuổi bắt. Hễ bắt được ai thì người nấy phải làm đĩa thay.

Đánh Giời (Đánh chắt)

Giần con sàng!
Đồng ăn đồng!
Giần con sàng!
Ba ăn đôi!
Giần con sàng!
Năm ăn ba!

Trò chơi này phải có đá cuội nhỏ hoặc hạt đậu, để một đồng dưới đất hoặc dưới chiếu. Mỗi em đến lượt mình chơi, tung lên một hạt. Trước khi hạt rơi xuống thì tay phải bốc lấy một nắm rồi lại ngửa tay lên đón lấy cái hạt tung lên. Để được một hạt thì lấy một; được ba thì lấy hai; được năm lấy ba. Ngoài các số ấy không được lấy. Khi hết đồng, thì xem ai được nhiều hạt. Có khi lấy tiền mà thay vào đá cuội hoặc hạt đậu.

PHÁO TẬP - TÀNG

Pháo tập tàng!
Cả làng chịu chưa?

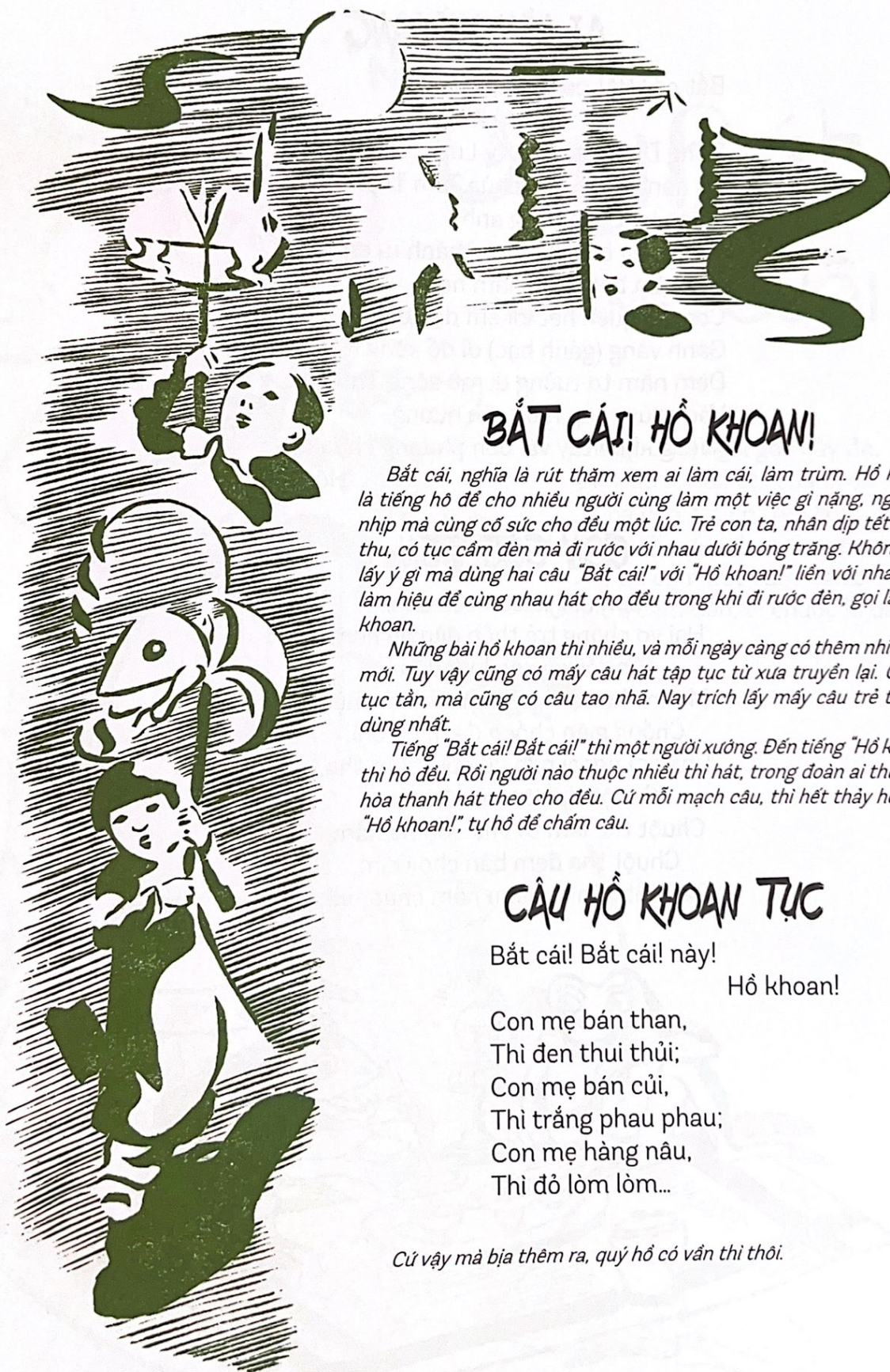
Trẻ con chơi vấy đất bùn, nặn thành như cái lon, cái cối, khi nặn xong hỏi như thế rồi đập úp xuống nền sân/đất cho thủng ra. Lỗ thủng to bao nhiêu thì đối phương phải dền đất vào bấy nhiêu.

Phụ đồng phụ Chối!
 Thối lỏi mà lên!
 Ba bề bốn bên!
 Đồng lên cho chóng!
 Nhược bằng cửa đóng,
 Phá ra mà vào!
 Cách sông cách ao,
 Thì vào cho được!
 Cách roi cách vọt,
 Thì đánh cho đau!
 Hàng trầu hàng cau,
 Là hàng con gái.
 Hàng bánh hàng trái,
 Là hàng bà già.
 Hàng hương hàng hoa,
 Là hàng cúng Phật.
 Đội mũ đi tế,
 Là quan trưởng đô.
 Đánh trống phát cờ,
 Là phụ đồng Chối.

Đây là trẻ con chơi lên đồng. Một em ngồi im, hai tay cầm cái chối để dứng, ngọn chối chống ngược lên. Một em vừa đánh trống vừa đọc những lời phụ trên này, bắt chước giọng phụ của thầy phù thủy. Khi phụ được lâu lâu thì bạn ngồi đồng tăng lơ là đồng lên, đảo đầu một lát như mê, rồi dùng dây cầm chối mà quét la liệt. Những em đứng quanh sợ chối quét vào chân chạy tán loạn. Hoặc có khi em ngồi đồng mê thật, vì tiếng trống tiếng phụ khiến ra như vậy.

BẮT CÁI! HỒ KHOAN!

Bắt cái, nghĩa là rút thăm xem ai làm cái, làm trùm. Hồ khoan, là tiếng hô để cho nhiều người cùng làm một việc gì nặng, nghe lấy nhịp mà cùng cố sức cho đều một lúc. Trẻ con ta, nhân dịp tết Trung thu, có tục cầm đèn mà đi rước với nhau dưới bóng trăng. Không hiểu lấy ý gì mà dùng hai câu "Bắt cái!" với "Hồ khoan!" liên với nhau, đặt làm hiệu để cùng nhau hát cho đều trong khi đi rước đèn, gọi là đi hồ khoan.

Những bài hồ khoan thì nhiều, và mỗi ngày càng có thêm nhiều câu mới. Tuy vậy cũng có mấy câu hát tập tục từ xưa truyền lại. Có câu tục tần, mà cũng có câu tao nhã. Nay trích lấy mấy câu trẻ thường dùng nhất.

Tiếng "Bắt cái! Bắt cái!" thì một người xướng. Đến tiếng "Hồ khoan!" thì hò đều. Rồi người nào thuộc nhiều thì hát, trong đoàn ai thuộc thì hòa thanh hát theo cho đều. Cứ mỗi mạch câu, thì hết thầy hò tiếng "Hồ khoan!", tự hồ để chấm câu.

CÂU HỒ KHOAN TỤC

Bắt cái! Bắt cái! này!

Hồ khoan!

Con mẹ bán than,
Thì đen thui thúi;
Con mẹ bán củ,
Thì trắng phau phau;
Con mẹ hàng nâu,
Thì đỏ lòm lòm...

Cứ vậy mà bịa thêm ra, quý hồ có vần thì thôi.

AI LÊN XỨ LẠNG

Bắt cái! Bắt cái! này!

Hồ khoan!

Đồng Đăng có phố Kỳ Lừa,
Có nàng Tô thị, có chùa Tam Thanh.
Ai lên xứ Lạng cùng anh,
Tiếc công bác mẹ sinh thành ra em.
Tay cầm bầu rượu nắm nem,
Cơn vui quên hết lời em dặn dò.
Gánh vàng (gánh bạc) đi đổ sông Ngô,
Đêm nằm tơ tưởng đi mò sông Thương.
Vào chùa thắp một nén hương,
Miệng khấn tay vái bốn phương chùa này.
Hồ khoan!

CON CỐC ĐEN

Con cóc là con cóc đen!
Hai vợ chồng trẻ thắp đèn ăn cơm.
Ăn rồi xới xới đơm đơm,
Muốn cho sạch sẽ lấy rơm mà chùi,
Chồng giận chồng đánh ba dùi,
Chạy ra ngoài ngõ để nòi chuột tha.
Chuột tha lên núi lên non,
Chuột tha làm tổ cho con nó nằm.
Chuột tha đem bán chợ Đầm,
Bán đắt bán rẻ quan năm chuột về.

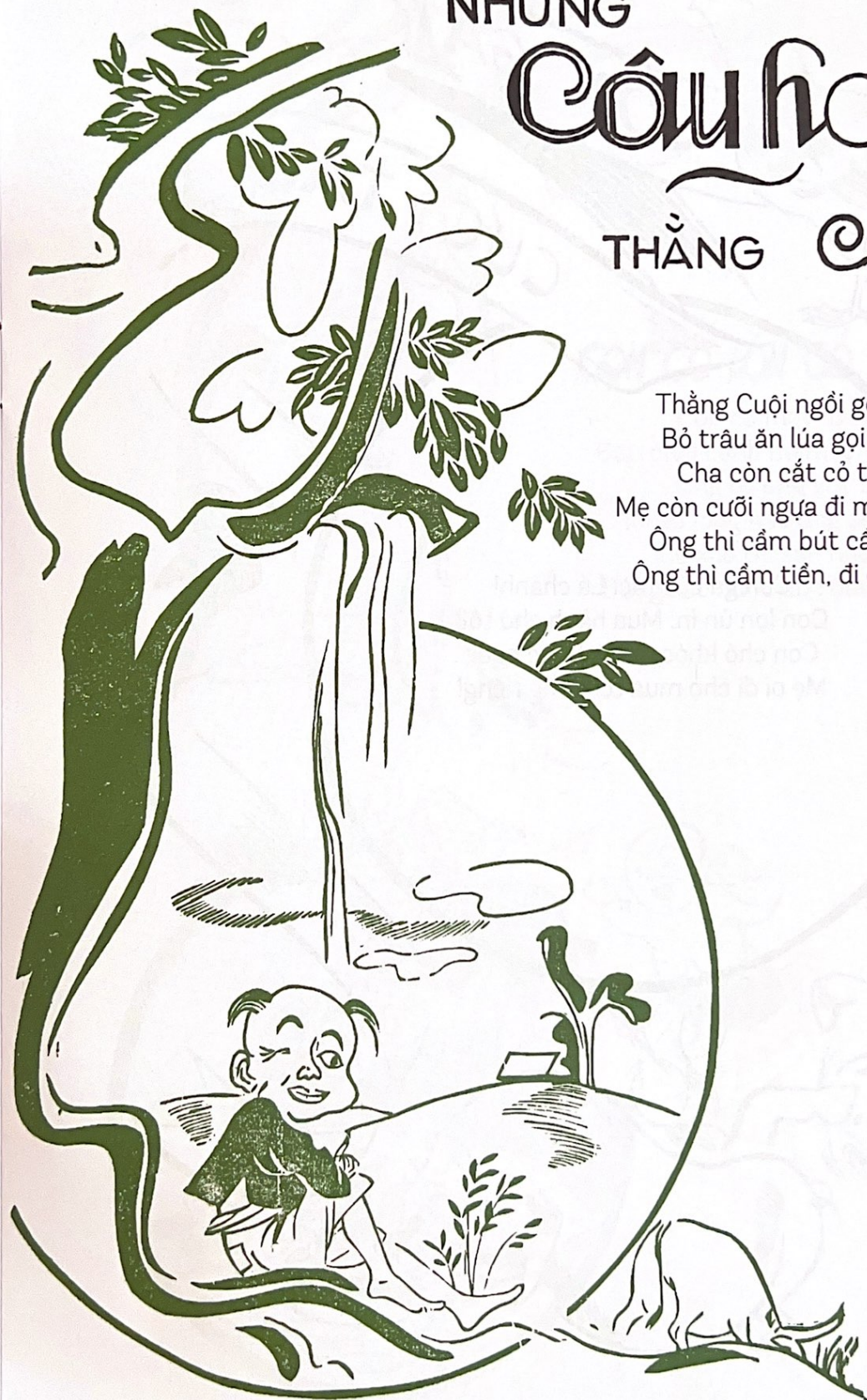

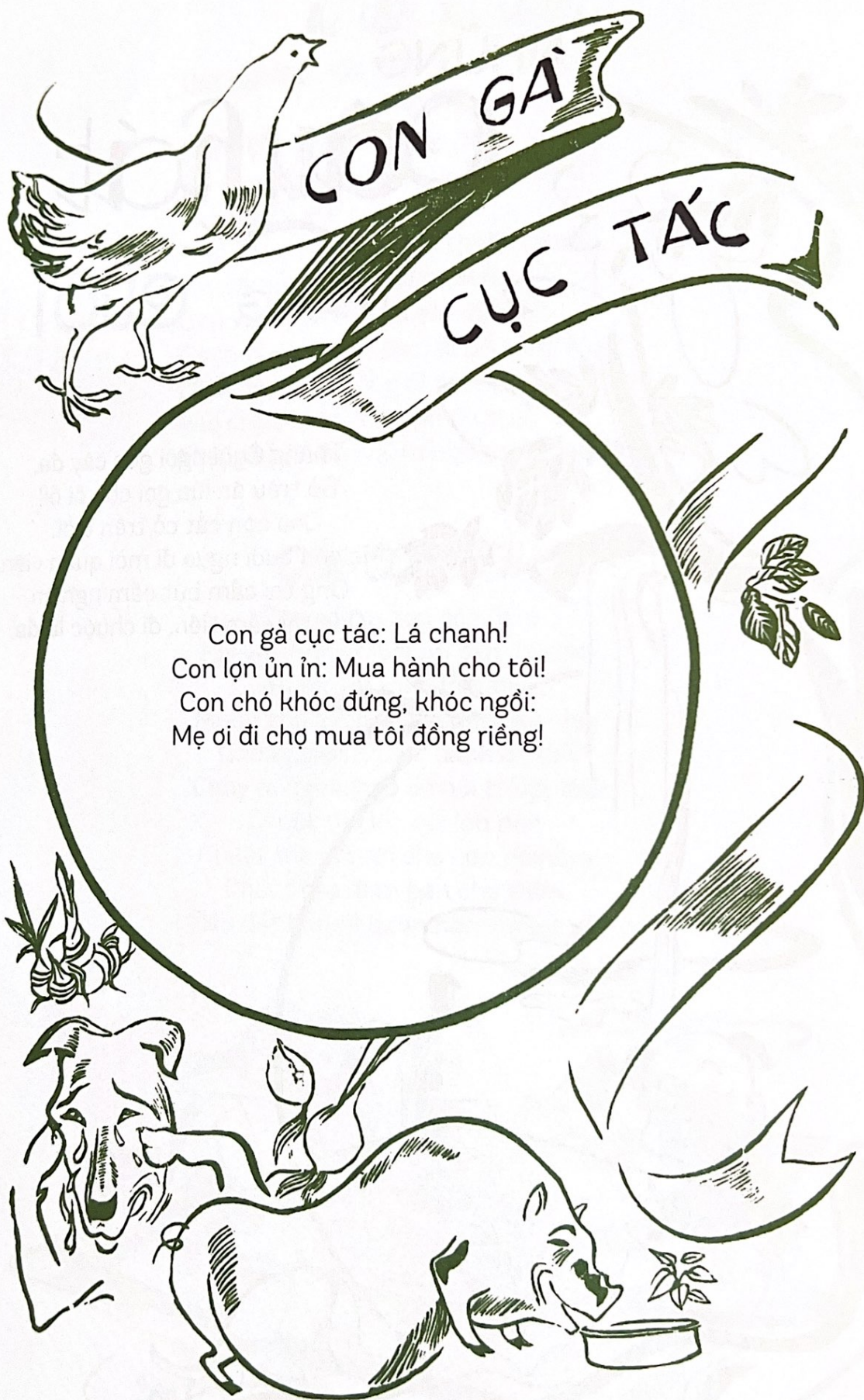
NHỮNG

Côu hát

THẰNG CUỘI

Thằng Cuội ngồi gốc cây đa,
Bỏ trâu ăn lúa gọi cha ối ối!
Cha còn cắt cỏ trên trời,
Mẹ còn cưỡi ngựa đi mời quan viên.
Ông thì cầm bút cầm nghiên,
Ông thì cầm tiền, đi chuộc lá đa.

Con gà cục tác: Lá chanh!
Con lợn ủn ỉn: Mua hành cho tôi!
Con chó khóc đứng, khóc ngồi:
Mẹ ơi đi chợ mua tôi đồng riềng!

CON CÒ LỘN CỔ XUỐNG AO

Con cò mày đi ăn đêm,
Đậu phải cành mềm lộn cổ xuống ao.
Ông ơi, ông vớt tôi vào!
Tôi có lòng nào ông sẽ xáo măng.
Có xáo thì xáo nước trong,
Đừng xáo nước đục đau lòng cò con.

Trần Văn Thọ

CON KIẾN KIỆN CỦ KHOAI

Con kiến mày kiện củ khoai,
Mày chê tao khó lấy ai cho giàu?
Nhà tao chín đụn mười trâu;
Lại thêm ao cá bắc cầu rửa chân.
Cầu này cầu ái cầu ân,
Một trăm con gái rửa chân cầu này.
Có rửa thì rửa chân tay,
Chớ rửa lông mày chết cá ao anh.
Nhà anh có một cây chanh,
Nó chữa ra ngành nó đã ra hoa;
Nhà anh có một mẹ già,
Thối cơm chẳng chín quét nhà chẳng nên,
Ăn cỗ lại đòi ngồi trên,
Mâm son bát sứ đưa lên hầu bà.

MẸ EM THẬT THÀ

Ăn chanh ngồi gốc cây chanh,
 Mẹ em ăn nói với anh thật thà,
 Anh về giết lợn giết gà,
 Mẹ em lại kể con cà con kê.
 Anh giận anh vác lợn về,
 Họ hàng tóm tép cá trê đớp bèo.
 Mẹ em xắn váy chạy theo:
 Lại đây mẹ gả con Bèo cho anh!

RƠI MẮT CHỒNG

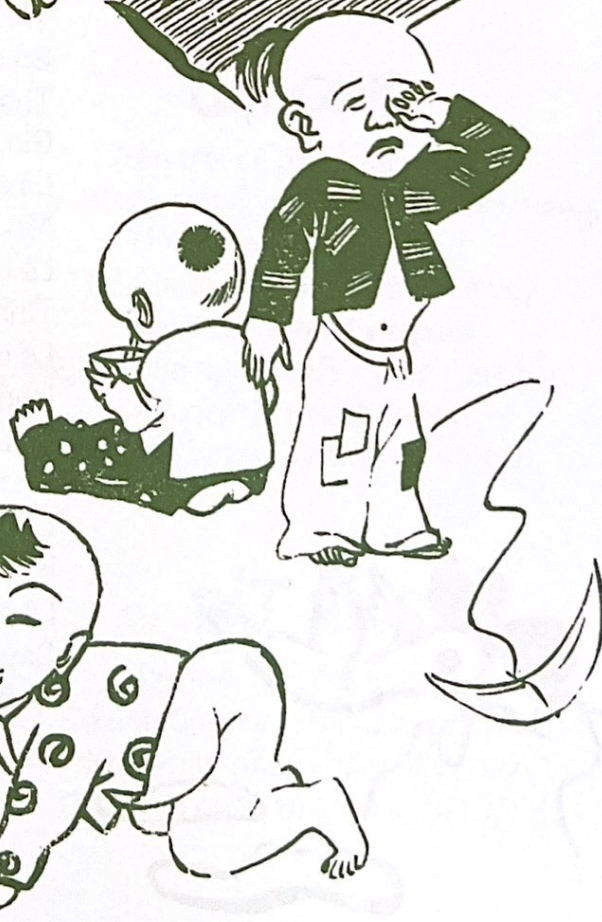
Bồng bồng công chồng đi chơi,
 Đi đến chỗ lội đánh rơi mất chồng.
 Chị em ơi! Cho tôi mượn cái gầu sòng,
 Để tôi tát nước vớt chồng tôi lên.

CHỮ NGHĨA TRÉ CON

Chi là có!
Đôi là khóc!
No là cười!

TRƯỜNG TIỂU HỌC TỨ HIỆP
THƯ VIỆN
Số ĐKCB: TK 3. 819

NUÔI TẦM

Một con tầm là năm nong kén;
 Một nong kén là chín nén tơ.
 Công anh trăm đợi nghìn chờ.
 Qua cầu anh dắt bây giờ quên anh.

HỌC SÁCH HẠN CAO TỔ

Bồ cu, bồ các
 Tha rác lên cây,
 Gió đánh lung lay,
 Là ông Cao Tổ;
 Những người mặt rỗ,
 Là chú Tiêu Hà;
 Tính toán chẳng ra,
 Là chú Lý Bí;
 Những người vô ý,
 Là chị Hoắc Quang,
 Ăn no chạy quàng,
 Là người Tào Tháo;
 Không quần không áo,
 Là chú Trần Bình;
 Cái bụng tày thành,
 Là ông Lưu Bị.

NHỮNG CÂU HÁT VUI

VE CÔ RỖ HOA

Trên trời có ông sao băng!
Ở dưới đồng bằng có cô rỗ hoa.
Ta về ta bảo mẹ ta:
Giết lợn đi cưới, giết gà đi cheo.
Đầu lợn lớn hơn đầu mèo,
Làng ăn chẳng hết đem treo cột đình.
Ông sãi đánh trống thỉnh thỉnh,
Quan viên mũ áo ra đình tế vua.

GAN GỪNG

Trên trời có đám mây xanh,
Ở giữa mây trắng, chung quanh mây vàng.
Ước gì ta lấy được nàng,
Thì ta mua gạch Bát Tràng về xây.
Xây dọc rồi lại xây ngang,
Xây hồ bán nguyệt cho nàng rửa chân.
Có rửa thì rửa chân tay,
Chớ rửa lông mày chết cá ao anh.

BẮT RỒNG

Trên trời có đám mây cao,
Có đôi rồng bạch áp vào đám mây.
Nhạn nào nhạn chẳng biết bay!
Có người quân tử thò tay bắt rồng.

CÂY KHẾ

Trèo lên cây khế nửa ngày,
 Ai làm chua xót lòng này, khế ơi!
 Khế chết đi khế lại mọc chồi,
 Cây sung có nhị, cây hành có hoa.
 Đôi bên bác mẹ thì già,
 Lấy anh hay chữ để mà cây trông.
 Mùa hè cho chí mùa đông.
 Mùa nào áo ấy cho chồng đi thi.
 Hết gạo em gánh gạo đi,
 Hỏi thăm trường học vậy thì nơi nao?
 Hỏi thăm đến ngõ mà vào,
 Tay cất gánh gạo, miệng chào: Thưa anh!

CÓ CHỒNG RỒI

Trèo lên cây gạo cao cao,
 Bước xuống vườn đào hái nụ tầm xuân.
 Nụ tầm xuân nở ra cánh biếc,
 Em có chồng rồi, anh tiếc lắm thay!
 Vẻ gì một miếng trâu cay,
 Sao anh chẳng hỏi những ngày còn không?
 Bây giờ em đã có chồng;
 Như chim vào lồng, như cá cắn câu.
 Cá cắn câu biết đâu mà gỡ?
 Chim vào lồng biết thuở nào ra?

CÂY NGÔ ĐỒNG

Cây ngô đồng rễ dọc rễ ngang,
 Quả dưa gang trong vàng ngoài trắng,
 Quả mướp đắng trong trắng ngoài xanh.
 Có về Nam Định với anh thì về.
 Nam Định có bến dò Chè,
 Có tàu Ngô khách, có nghề ương tơ.
 Ương tơ thì giữ mối tơ,
 Một trăm mối đứt cũng chờ mối anh.

Ru trẻ ngủ

Các bà các mẹ nước ta ru trẻ ngủ thường biết câu gì hát câu ấy. Cốt là đầu đuôi có:

Ồi! ời! ời!
Hối! hời! hời!
Bồng! bông! bông!

Hoặc ôm lấy trẻ, hoặc nằm bên gối bên mà vỗ vào mình trẻ, hoặc nửa nằm vỗ đánh đưa mà ru. Nhà trò có nhân tục ấy mà đặt ra bài hát ru, là để ru quan viên chứ không ai dùng mà ru trẻ. Trong những bài hát ru ấy thì những tiếng "Hối! hời!" trên kia thêm thất ra rằng:

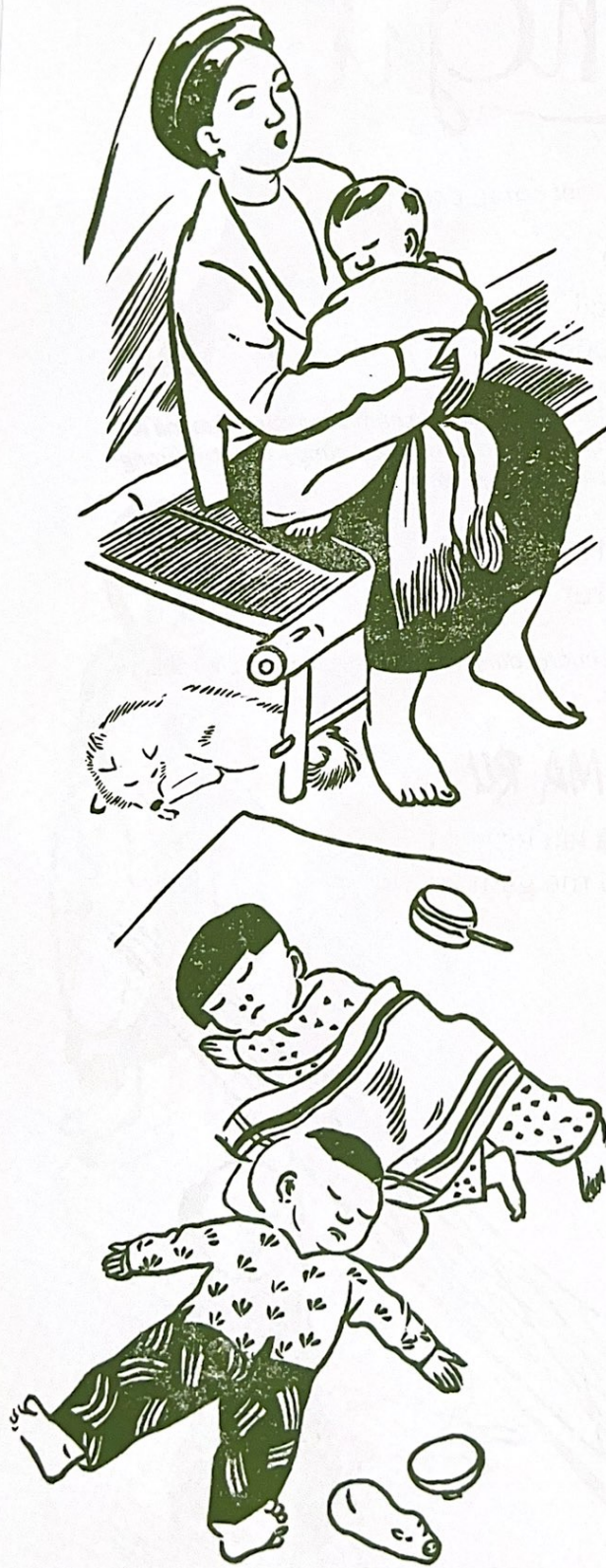
Ru hời! Ru hối! Hối hời!
Là ru tình ru!

Dưới đây chỉ chép những câu ru trẻ các bà các mẹ thường dùng mà ru con, chị ru em, vú nuôi ru trẻ, gọi là những câu ru trẻ thật.

NÀM VÔNG MÀ RU

Đánh đưa kiu cà kiu kịt!
Lấy chồng hàng thịt cho mẹ gặm xương.

MẸ ĐI VÀNG

Cái ngủ mày ngủ cho lâu,
Mẹ mày đi cấy đồng sâu chưa về.
Bắt được con diệc con trê,
Cầm cổ lồi về cho cái ngủ ăn.
Cái ngủ ăn chẳng hết,
Để dành đến tết mừng ba.

Mèo già ăn trộm;
Mèo ốm phải đòn;
Mèo con phải vạ;
Con quạ dứt đuôi;
Con ruồi dứt cánh;
Đòn gánh có máu;
Châu chấu có sừng;
Bánh chưng có lá;
Con cá sổi vây;
Ông thầy có sách;
Đào ngạch có dao;
Thợ rào có búa;
Bà chúa gõ mõ;
Ăn cỗ có mâm;
Đi đâm có giáo;
Đi cáo có trâu;
Đi hầu có quạt;
Đi hát thần vi;
Đi thi bút mực...

NẤU CANH KHOAI

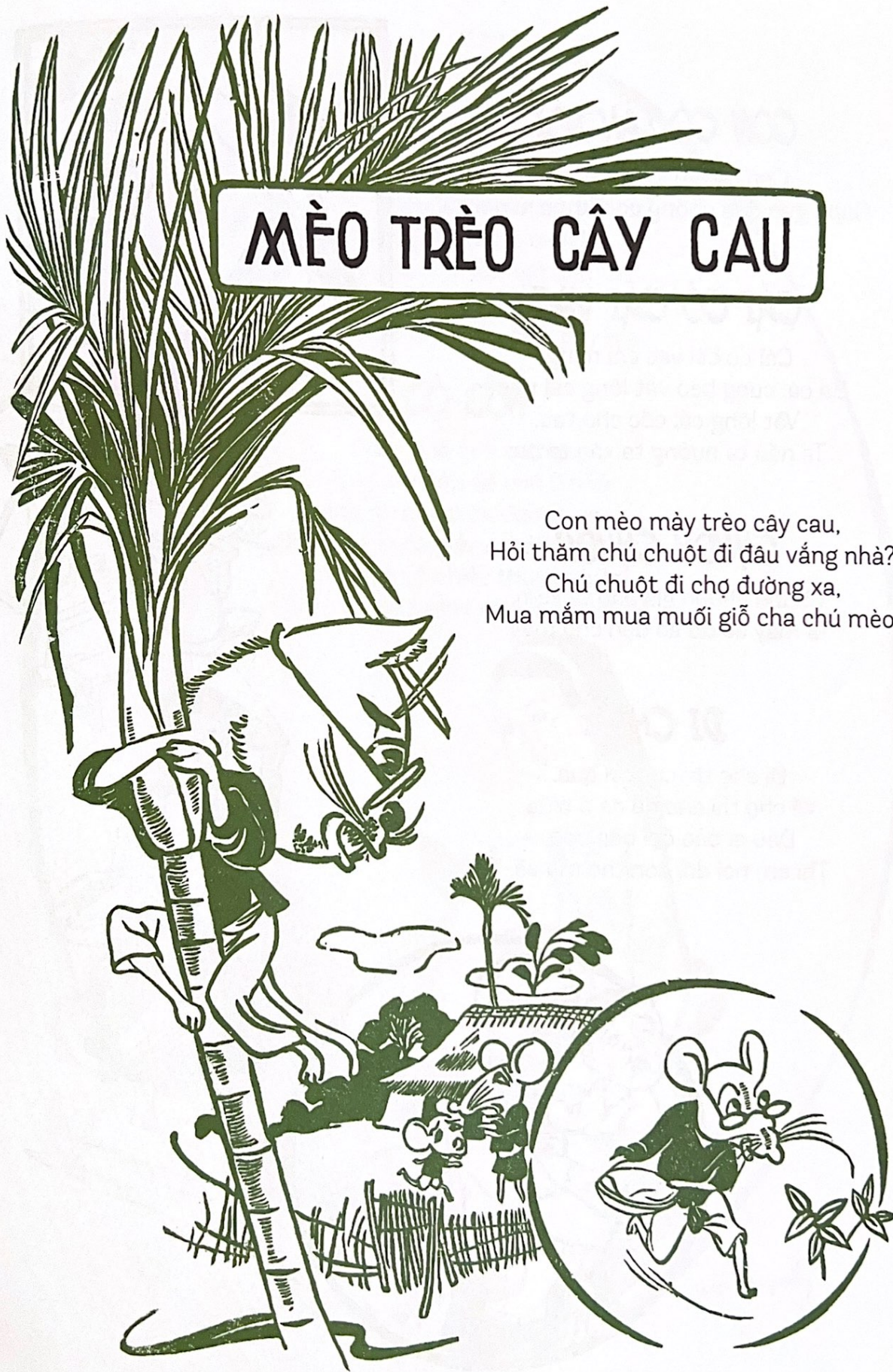
Bồng bồng mẹ nấu canh khoai,
Ăn cho mát ruột đến mai lại bồng.
Bồng! bồng! bồng! bồng!
Hời hời hời!

NẤU CANH TÔM

Bồng bồng mẹ nấu canh tôm,
Ăn cho mát ruột đến hôm lại bồng!
Bồng! bồng! bồng! bồng!
Hời hời hời!

MÈO TRÈO CÂY CAU

Con mèo mày trèo cây cau,
Hỏi thăm chú chuột đi đâu vắng nhà?
Chú chuột đi chợ đường xa,
Mua mắm mua muối giỗ cha chú mèo.

CON CÒ LẶN LỘI

Con cò lặn lội bờ sông,
Gánh gạo đưa chồng con khóc nỉ non.

CÁI CÒ CÁI VẠC

Cái cò cái vạc cái nông,
Ba cái cùng béo vật lông cái nào?
Vật lông cái cốc cho tao,
Ta nấu ta nướng ta xào ta ăn.

CHUỒN CHUỒN

Chuồn chuồn giã gạo ta xem,
Ta may áo đỏ áo đen cho mày.

ĐI CHỢ

Đi chợ thì chở ăn quà,
Về chợ thì chở dễ dãi ở trưa,
Dầu ai bảo đợi bảo chờ,
Thì em nói dối con thơ mà về.

